De Gemeenteraad Echt-Susteren

Kaderstellende raadsnota

Datum raadsverg.:	donderdag 7 maart 2024
Agendapunt:	Actualisatie bomenbeleid 2024 - 2034
Zaak - documentnummer:	Z22/123900 - D - 183174
Datum B&W-verg.:	dinsdag 16 januari 2024

Portefeuillehouder(s): H.E.J.M. Meuwissen

Onderwerp
Actualisatie bomenbeleid 2024 - 2034

Samenvatting
In 2007 is het huidige bomenbeleid (Bomennota Echt-Susteren 2007) tot stand gekomen met als doel verdere deregulering op het gebied van het kapvergunningsstelsel door de criteria voor waardevolle bomen en beleid voor boomstructuren vast te stellen. Deze deregulering heeft de gewenste uitwerking gehad, namelijk een drastische vermindering van het aantal kapaanvragen, minder gemeentelijke bemoeienissen en het beschermen van de bomen die beschermingswaardig zijn. Dit beleid willen wij continueren waarbij elementen zoals biodiversiteit en klimaatadaptatie zijn toegevoegd, er een verbeterde tegemoetkomingsregeling voor waardevolle bomen is uitgewerkt, er een transparant toets- en wegingskader voor overlast gevende bomen is gerealiseerd en er tevens een transparante en duurzame werkwijze is geformuleerd voor meldingen en verzoeken over bomen en investeringen op dit gebied. Zeker rondom het thema zonnepanelen is een helder en bruikbaar kader geformuleerd. Ook worden er aanpassingen voorgesteld rondom de kapverordening / APV zoals het verkleinen van de afstandsgrens voor bomen en de actualisering van de bebouwde komgrens boswet (dadelijk bebouwingscontour houtkap geheten).

Voorstel
Eventuele zienswijzen kenbaar te maken ten aanzien van:
1. het bomenbeleid 2024 – 2034,
2. het voornemen om de voorgestelde aanpassingen van het gemeentelijk kapbeleid in de eerstvolgende herziening van de boomverordening / APV te verwerken.

Inleiding
In 2006 is er gestart met het opstellen van één gemeentelijk bomenbeleidsplan ofwel bomennota. Tot die tijd bestond er een bomennota Susteren welke voornamelijk bestond uit maatregelen ter bestrijding van overlastklachten. Omdat er behoefte was aan een eenduidig bomenbeleid voor de hele gemeente en om invulling te geven aan de bestuurlijke wens en trend van dereguleren is in 2007 de bomennota Echt-Susteren door de raad vastgesteld. De doelstellingen van deze bomennota waren;

- Het vaststellen/ herzien van de gewenste bomenstructuur binnen de kernen van de gemeente Echt-Susteren
- Het omschrijven van bomenbeleid voor de gehele gemeente Echt-Susteren, om te komen tot een waardevolle, karakteristieke, veilige en duurzame bomenstructuur binnen de kernen en in het buitengebied
- Op basis van toetsingen aan het nieuwe geformuleerde beleid reconstructiemaatregelen opstellen die problemen in de huidige bomenstructuur oplossen

Sinds de vaststelling van dit beleid is de gemeente in het bezit van een bruikbaar document wat richting geeft aan de ambities op het gebied van haar bomenbestand, ca. 26.000 stuks.

Deze bomen hebben een positieve invloed op het milieu en onze leefomgeving. Bomen geven daarnaast structuur en herkenning aan de ruimtelijke opbouw en het (cultuurhistorische) landschap van Echt-Susteren. Ze verminderen daarnaast de effecten van klimaatverandering, versterken de biodiversiteit en dragen bij aan een gezonde leefomgeving en identiteit van de gemeente. Het behouden van bestaande bomen en aanplant van nieuwe bomen is daarom van groot belang. Op welke wijze de gemeente Echt-Susteren met haar bomen om gaat is vastgelegd in de huidige bomennota, vastgesteld in 2007. Veel van deze inhoud is nog toepasbaar, al zijn na 15 jaar ook nieuwe opgaven relevant zoals klimaatverandering, biodiversiteit en integraliteit met andere beleidsthema's. Hoog tijd dus om de bomennota te vernieuwen door te behouden wat nog goed is en nieuwe beleidsuitgangspunten te maken voor ontbrekende onderwerpen.

Tijdens de raadsbehandeling van de kadernota op 9 juli 2021 en de programmabegroting van 4 november 2021 heeft uw raad het college verzocht om de huidige bomennota te actualiseren met hierbij het realiseren van een duidelijk(er) overlastkader. Hiermee kan er op een meer transparante wijze 'moeilijke of lastige bomen' afgewogen worden in relatie tot de te nemen maatregelen. Dit proces is de afgelopen periode doorlopen waarbij diverse onderdelen integraal tot stand zijn gekomen. Zo is de aftrap voor de nieuwe bomennota gemaakt tijdens een inwonersavond (bomencafé). Daarnaast konden inwoners via een interactieve website (storymap) ook reageren op het bomenbeleid. Vervolgens heeft een bomenfietstocht plaatsgevonden met de interne organisatie waarbij verbetervoorstellen zijn opgehaald. Tot slot is uw raad in de vorm van een informatieve sessie over dit onderwerp meegenomen in de doelstellingen en zijn suggesties waar mogelijk meegenomen in deze actualisatie.

Inhoudelijke toelichting

Bomenbeleid 2024 – 2034 en toetsing / handelingskader

De nieuwe bomennota is eenduidiger over de toepassing van bomen om de kwaliteit van de leefomgeving te behouden en te versterken. Het benadrukt het belang van bomen waardoor we discussie bij aanleg en beheer zoveel als mogelijk wordt voorkomen en we klachten proberen te verminderen. Hiervoor zijn heldere doelen en uitgangspunten opgesteld die als rode draad in de geactualiseerde bomennota voor de komende 10 jaar van toepassing zijn;

1. Ons bomenbestand sluit aan bij de opgaves van nu!
2. Het verminderen van overlast en hinder door bomen.
3. Ons bomenareaal houden we op peil.
4. Zorg voor, en behoud van bomen
5. Boomstructuren verbinden natuurgebieden met elkaar
6. Van monocultuur naar biodiversiteit.
7. Realistische groei van ons bomenbestand.
8. Bomenbestand bestaat bij voorkeur uit gebiedseigen soorten.
9. Actualisatie bomenstructuren en bomenlijst.
10. Verdere deregulering kapvergunningsstelsel.

Doordat bomen in categorieën zijn ingedeeld, worden verschillende beschermingsniveaus per categorie boom gehanteerd. Waardevolle bomen of structuren in bezit van gemeente of inwoners zijn daardoor beter beschermd. Overige gemeentelijke en particuliere bomen zijn en blijven vergunningsvrij. Dat betekent niet dat deze overige bomen vogelvrij zijn. Bij een kapverzoek van een vergunningsvrije gemeentelijke boom wordt met behulp van een afwegingsschema objectief gewogen of een verzoek wordt afgewezen of gehonoreerd. Het schema is geoptimaliseerd om de overweging kappen of handhaven beter te kunnen maken. Daarnaast kunnen investeringen op het beheer en behoud van bomen bij reconstructies objectief worden bepaald door deze naar boomcategorie en functie te toetsen aan een investeringsdrempel. Deze drempel is voor een waardevolle boom of structuur hoger dan voor bijvoorbeeld een gewone straatboom. Zo zijn

duurdere ingrepen bij waardevolle bomen of structuren te verantwoorden en wordt zinloos investeren in reguliere straatbomen met weinig toekomstperspectief voorkomen. De groenbeleving en ecosysteemdiensten die grote waardevolle bomen of structuren leveren aan de openbare ruimte is niet eenvoudig te vervangen. Daarom verdienen deze bomen meer aandacht en investeringsbereidheid dan reguliere straatbomen. Naast dit afwegingskader voor het kappen van bomen is er ook een afwegingskader ontwikkeld om overlast door bomen te beoordelen.
Het uitgangspunt is om gezonde bomen zo lang mogelijk te behouden. Echter kunnen bomen, mede door bepaalde keuzes in het verleden, voor overlast zorgen. Deze overlast wordt door iedereen anders ervaren en is daarom subjectief. Met dit afwegingskader beschikt de gemeente over een uniform en meetbaar instrument om de overlast door gemeentelijke bomen zo objectief mogelijk te kunnen beoordelen. Vervolgens worden op basis hiervan acties ondernomen om overlast zo veel mogelijk weg te nemen, waarbij het uitgangspunt is om de boom te behouden.

Maatregelenplan
In de bomennota 2007 is destijds aan de hand van de huidige situatie en het streefbeeld per straat of structuur een globaal maatregelenplan / uitvoeringsplan beschreven. Dit maatregelplan is nog steeds actueel, echter in het nieuwe beleidsplan vertaald naar een thematische benadering (zoals opgenomen in hoofdstuk 3, Visie op bomen) waarin o.a. thema's klimaat, biodiversiteit en leefomgeving aan bod komen. Vrij vertaald wordt per thema aangegeven;
-Wat doen we nu al?
-Wat willen we bereiken?
-Wat gaan we hiervoor doen?
-Wat betekent dit voor onze inwoners?

De vertaling hiervan is daarnaast opgenomen in zogenoemde ambitiestructuren die grotendeels corresponderen met het maatregelplan uit 2007 dat bestaat uit een overzicht om individuele bomen, boomstructuren of boomgroepen te vervangen, te verbeteren of uit te breiden. Deze structuren dragen bij aan de thema's leefbaarheid, klimaat en ecologie en zijn tot stand gekomen op basis van;
-Sterk bebouwde plekken, waar door verstening vaak hittestress en wateroverlast wordt ervaren.
-Versnipperd groen, plekken waar groen en bomen versnipperd in het landschap te vinden zijn.

De detailuitwerking van deze ambitiestructuren volgt bij de uitwerking van dit beleid naar concrete projecten/ maatregelen. In de meeste gevallen worden deze investeringen hiervoor opgenomen en gedekt in gebiedsontwikkelingen, uitvoering van het meerjarig infrastructureel programma (MIP) of binnen het reguliere boombeheer (inboetprogramma). Indien er aanvullende middelen noodzakelijk zijn voor sectorale ontwikkelingen - die buiten de scope vallen van voornoemde investeringsprogramma's en investeringsruimte binnen de groenbegroting vallen - worden deze via de reguliere budgetcyclus (berap/kadernota) geduid en verantwoord.
Naast bovenstaande zal er voor de iedere nieuwe coalitieperiode er een evaluatie volgen gericht op de uitvoering van het maatregelplan.

<u>Tegemoetkomingsregeling onderhoud bomen zoals vermeld op de waardevolle bomenlijst</u>

Waardevolle bomen zoals vermeld op de bomenlijst zijn vaak oude en bijzondere bomen binnen de gemeente. Door het vaststellen van de bijzondere waarde van deze bomen wordt de eigenaar feitelijk ook een beperking opgelegd in de vorm van een kapverbod. Omdat deze bomen van groot maatschappelijk zijn en een belangrijke bijdrage leveren aan de ecosysteemdiensten, behoud en de beleving van de (publieke) ruimte, ondersteunt de gemeente particuliere eigenaren van waardevolle bomen die op de bomenlijst vermeld staan. Momenteel kan er - op basis van een onderhoudsofferte die overlegd wordt door de aanvrager - jaarlijks € 25 per boom beschikbaar worden gesteld voor een tegemoetkoming in de kosten van beheer, onderhoud en eventueel onderzoek. In de nieuwe situatie willen wij dit veranderen naar een regeling bijdrage waardevolle bomen waarbij eens per vijf jaar een vergoeding wordt uitgekeerd. Dit kan op twee manieren;

1. Bijdrage uitvoering Boomveiligheidscontrole (BVC),
2. Bijdrage vervolgmaatregelen (snoei-ingreep, kroonverankering etc.).

Zo wordt er een positieve stimulans gegevens om zorgvuldig met levende 'monumenten' om te gaan. De spelregels om in aanmerking te komen voor een bijdrage worden daarbij in een overeenkomst vastgelegd. De boomeigenaar blijft echter altijd wettelijk aansprakelijk voor de boom in het mogelijke geval van een aansprakelijkheidstelling. De bijdrage wordt gefinancierd uit de beheerbegroting groen, onderdeel bomennota, Indien deze kostenplaats ontoereikend is om alle ingekomen aanvragen te honoreren wordt deze naar rato van beschikbaar budget en volgorde van binnenkomst behandeld. De bijdrageregeling is expliciet niet van toepassing op de 'normale' natuurlijke factoren van een boom. Voor het ruimen van blad, uitgewaaide takken, bestrijding van luizen of eikenprocessierups kan geen vergoeding worden aangevraagd.

Aanpassingen kapbeleid / APV te verwerken in het Omgevingsplan

Aansluiting bij de Omgevingswet
Met het oog gericht op de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 wordt hierbij ook het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ingericht. Een van de onderdelen van het DSO betreft de vergunningscheck waarin de juridische regels worden omgezet naar vragenbomen, de zogenoemde toepasbare regels. Regels over het kappen van bomen en vellen van houtopstanden zoals geregeld in afdeling 3 in de Algemene Plaatselijke Verordening (het bewaren van houtopstanden) dient als activiteit gereguleerd te worden in het Omgevingsplan aangezien dit een activiteit is die de fysieke leefomgeving wijzigt. Aanpassingen op basis van het gemeentelijk kapbeleid zal na vaststelling worden omgezet in toepasbare regels en in de eerstvolgende actualisatie van de APV worden meegenomen.

Bebouwingscontour houtkap
Een van de voorbeelden die opgenomen moet worden en reeds in het boombeleidsplan is aangehaald betreft de afstandsgrens en bebouwingscontour houtkap, vroeger de bebouwde komgrens boswet geheten. Deze bebouwingscontour dient door de gemeente in het omgevingsplan te worden vastgelegd. Hiervoor dient de huidige bebouwde komgrens boswet intern te worden geactualiseerd op basis van (te verwachten) ruimtelijke ontwikkelingen. Deze grens (of dadelijk bebouwingscontour houtkap geheten) dient ter zijner tijd nog door uw raad te worden vastgesteld.

Afstandsgrens bomen
In het Burgerlijk Wetboek is vastgelegd dat een verwijderingsrecht van toepassing is wanneer een boom binnen 2 meter en heesters en hagen binnen 0,5 meter van de erfgrenslijn staan, tenzij in een lokale verordening (APV) of beleid is opgenomen dat een kleinere afstand is toegelaten. In de APV van de gemeente Echt-Susteren is hiervoor nu geen afwijking voor opgenomen, met als gevolg dat openbare bomen die binnen 2 meter van de erfgrenslijn staan minder goed beschermd worden. Bij deze actualisatie wordt dan ook voorgesteld om gebruik te maken van de mogelijkheid om deze afstand te verkleinen tot 0,5 meter voor bomen en nihil voor heesters en hagen.

Herziening waardevolle bomenlijst

Aan de hand van criteria is een waardevolle bomenlijst opgesteld waarvoor kapvergunning nodig is. De lijst bestaat uit bomen die een minimale grens van 45 punten moeten halen indien deze als waardevolle boom kan worden aangemerkt. Dit laatste blijft onveranderd in het nieuwe bomenbeleid, maar de beoordelingssystematiek is wel geactualiseerd. De waardevolle bomenlijst bevat individuele bomen die eigendom zijn van de gemeente, andere (semi) overheden en bomen van particulieren. Uiteindelijk vormt deze bomenlijst tezamen met een zevental plankaarten met boomstructuren de waardevolle bomenlijst. De waardevolle bomenlijst inclusief plankaarten met boomstructuren wordt momenteel geactualiseerd. Zodra deze actualisatie is afgerond zal deze ter

vaststelling aan het college worden aangeboden. In deze actualisatie zullen ook monumentale bomen die vermeld staan in het boomregister van de Bomenstichting worden meegenomen ter beoordeling.

Het verankeren van de beleidsregel 3-30-300 in de Omgevingsvisie

Een belangrijk doel van het bomenbeleid is het in stand houden en versterken van landschapskarakteristieken. Bomen dragen hierbij in belangrijke mate bij aan de beleving en herkenbaarheid van het landschap en de bebouwde omgeving, bijvoorbeeld door het aanplanten van gebiedseigen boomsoorten in het buitengebied, of voldoende groen wat zorgt voor ruimte om te bewegen, sporten of te spelen in de bebouwde omgeving. Groen en bomen draagt in grote mate bij aan minder stress, gezonde lucht en een gezonde levensstijl. Ook dragen bomen en groen indirect bij aan waardevermeerdering van vastgoed. Binnen het nieuwe bomenbeleid vinden we het belangrijk dat iedereen in een groene en prettige leefomgeving kan wonen, werken en recreëren waarbij er in de directe nabijheid van woningen voldoende groen beschikbaar is. Deze ambitie vertalen we in de 3-30-300 regel, die wij voor ruimtelijke ontwikkelingen willen verankeren in de Omgevingsvisie. Deze regel houdt in dat inwoners minimaal 3 bomen zien vanuit hun woning, een wijk minimaal voor 30% uit bladerdek / boomkronen bestaat en er binnen 300 meter vanaf de woning een groene ruimte of parkomgeving bereikbaar is. Onderstaand zijn deze drie ambities nog verder verduidelijkt;

3 Bomen zichtbaar vanuit elke woning
De eerste regel is dat iedereen vanuit huis minstens 3 bomen (van behoorlijke omvang) moet kunnen zien. Recent onderzoek toont het belang aan van zichtbaar groen voor de mentale gezondheid en welzijn van mensen.

30% boomkroonbedekking rondom elk gebouw
Onderzoek toont aan dat er een verband is tussen de boomkroonbedekkingsgraad en bijvoorbeeld de koeling van de omgeving, een beter luchtmilieu, mentale en fysieke gezondheid. Door meer te vergroenen moedigen we bewoners ook aan om meer tijd buiten door te brengen wat op zijn beurt de sociale cohesie bevordert. Veel ambitieuze wereldsteden hebben 30% boomkroonpercentage rondom elk gebouw als doel gesteld. Op gebouwniveau zou 30% een minimum moeten zijn en waar mogelijk liefst nog een hoger percentage.

300 meter vanaf het dichtstbijzijnde park of groene ruimte
Niemand mag meer dan 300 meter van een park of groene ruimte wonen waar je kunt recreëren. Veel studies onderstrepen het belang van de nabijheid van een gemakkelijke toegang tot hoogwaardige groene ruimte die voor recreatie kunnen worden gebruikt. Als afstand wordt vaak een wandeling van vijf tot tien minuten genoemd. Dit stimuleert het recreatief gebruik van groen en dat heeft op zijn beurt positieve invloed op zowel de lichamelijke als de geestelijke gezondheid. Uiteraard verschilt de lokale situatie; de behoeften in bijvoorbeeld voorsteden of dorpen met een lagere dichtheid van de bebouwing zullen verschillen van die in dichtbebouwde stedelijke gebieden.

Financiële toelichting
Het krediet voor de bomennota, jaarlijks € 23.000 is opgenomen in de meerjarenbegroting groen. Betreffende gelden kunnen worden ingezet als bijdrage of tegemoetkoming in de onderhoudskosten van waardevolle bomen bij particulieren, of (als cofinanciering) bij bijzondere ingrepen in waardevolle laanstructuren (denk hierbij aan het onderhoud van veterane laan Abdij Lilbosch) waarin het reguliere boombeheer niet in kan voorzien. Indien deze kostenplaats ontoereikend is om ingekomen aanvragen van particuliere boomeigenaren tegemoet te komen worden deze op volgorde van binnenkomst en beschikbaar budget behandeld.

Naast bovenstaande zal er voor de iedere nieuwe coalitieperiode er een evaluatie volgen gericht op de uitvoering van het maatregelplan / ambitiestructuren. Dit bestaat uit voorgenomen maatregelen om individuele bomen, boomstructuren of boomgroepen te vervangen, te verbeteren of uit te breiden. In de meeste gevallen worden deze investeringen hiervoor opgenomen en gedekt in gebiedsontwikkelingen, uitvoering van het meerjarig infrastructureel programma (MIP) of binnen het reguliere boombeheer (inboetprogramma). Indien er aanvullende middelen noodzakelijk zijn voor sectorale ontwikkelingen - die buiten de scope vallen van voornoemde investeringsprogramma's en investeringsruimte binnen de groenbegroting - worden deze via de reguliere budgetcyclus (berap/kadernota) geduid en verantwoord. Naast bovenstaande zal er voor de iedere nieuwe coalitieperiode er een evaluatie volgen gericht op de uitvoering van het maatregelplan.

Juridische toelichting
De huidige bomenlijst met waardevolle bomen is aan herziening toe zoals reeds eerder in dit voorstel aangehaald. Aangezien dit een veelomvattend en tijdrovend proces betreft zal de uitvoering van deze herziening pas in de eerste helft van 2024 kunnen plaatsvinden. Daarbij worden (bijzondere) bomen beoordeeld die door inwoners zijn ingediend of door de gemeente zelf zijn waargenomen. Indien deze bomen voldoen aan het criterium 'waardevolle boom' zullen de eigenaren van deze bomen worden aangeschreven waarbij het gemeentelijk voornemen voor plaatsing op de waardevolle bomenlijst kenbaar wordt gemaakt. Naar aanleiding hiervan kunnen burgers een zienswijze indienen. Tegen het uiteindelijke besluit kan bezwaar gemaakt worden.

Maatregelplan/ambitiestructuren
Mogelijk dat voor het verwezenlijken van (nieuwe) gemeentelijke boomstructuren plaatselijk een ruimtelijke procedure gevolgd moet worden. Een en ander zal per project/ maatregel bezien worden.

Duurzaamheid / Cittaslow
De uitgangspunten van dit bomenbeleidsplan zullen bijdragen aan een meer (bio)divers, duurzaam een weerbaarder bomenbestand in de gemeente wat rekening houdt met actuele en mondiale ontwikkelingen ten aanzien van klimaat en biodiversiteit. Hiermee wordt (in)direct een substantiële rol en bijdrage geleverd in het streven tot een meer duurzame gemeente.

Risico's
Niet van toepassing.

Burgerparticipatie
De aftrap voor het geactualiseerde bomenbeleid werd gemaakt tijdens een bomencafé (inwonersavond) waarbij belangstellenden en overige stakeholders / belangenorganisaties hun inbreng konden leveren. Daarnaast konden inwoners via een interactieve website (storymap) ook reageren op het bomenbeleid. Vervolgens heeft een bomenfietstocht plaatsgevonden met verschillende afdelingen van de gemeente. Tot slot is tijdens een informatieve sessie de raad geïnformeerd over het proces. De uitkomsten van de inwonersavond, de bomenfietstocht en de binnengekomen reacties via de storymap vormen de basis voor voorliggend beleidsplan. Deze uitgangspunten zijn opgenomen in de bomennota hoofdstuk 3 Visie op Bomen - ambities. Zie voor een uitgebreide beschrijving van het participatieproces in paragraaf 2.4 van de bomennota.

De Gemeenteraad Echt-Susteren

Bijgevoegde stukken

- Bomenbeleid 2024 – 2034 (Samenvatting)
- Bomenbeleid 2024 – 2034 (Beleidsplan)

Ter inzage liggende stukken

Geen

Burgemeester en wethouders van Echt-Susteren,

secretaris

voorzitter